

Олексій Кот

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України,
директор Київського регіонального центру НАПрН України
(Київ Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7284-4507>
Scopus ID: Kot, Oleksii O.
Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/AAB-6725-2022>
kot@krc.academy

DOI: 10.33498/Юш-2021-12-117

УДК 340.13

НАУКОВО-ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА: ЗАВДАННЯ, НАПРЯМИ РОЗВИТКУ, ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ЗАКОНОДАВСТВА

АНОТАЦІЯ. Проведення науково-правових експертиз у сучасному правотворчому процесі є однією з найбільш актуальних проблем, що активно обговорюються у правовій науці та законотворчій діяльності. Саме науково обґрунтований підхід до експертної діяльності у правотворчості забезпечує якість масиву нормативно-правових актів, що ухвалюються Верховною Радою України та іншими державними органами у межах своїх повноважень.

Метою статті є аналіз проблемних питань проведення науково-правової експертизи у процесі здійснення правотворчої діяльності – як на рівні підготовки проєктів законів, так і на рівні підзаконних нормативних актів.

Належно організована та професійно проведена експертиза на етапі підготовки й обговорення нормативно-правового акта не лише дає змогу забезпечити належний рівень його підготовки, а й сприяє створенню взаємопов'язаної та взаємоузгодженої системи правових актів, виявити ще на етапі проходження законопроєкту через Верховну Раду України його недоліки, що можуть мінімізувати позитивний ефект від ухвалення нормативно-правового акта або істотно зменшити його регуляторний вплив.

Особливого значення експертиза набуває сьогодні, коли ухвалення ефективних, юридично коректних актів, точність і влучність правових формулювань та дефініцій дуже часто стають визначальним чинником формування правильних векторів розвитку нашої держави. Світовий досвід показує, що залучення експертів при підготовці нормативно-правових актів дає змогу істотно підвищити якість законотворчого матеріалу.

Розроблення та взяття за основу Верховною Радою України наприкінці 2021 р. у першому читанні проєкту Закону України “Про правотворчу діяльність” актуалізували дискусії навколо поняття, завдань і взагалі ролі науково-правової експертизи, зокрема її впливу на розвиток і якість законодавства.

Запропоноване у статті закріплення узагальнених підходів до здійснення незалежних правових експертиз у правотворчості дають змогу значною мірою підвищити якість та ефективність законотворчої діяльності Верховної Ради України, що,

© Олексій Кот, 2021

Олексій Кот

зі свого боку, неминуче призведе до підвищення ролі юридичної професії у сучасній українській державі.

Ключові слова: експертиза; науково-правова експертиза; правотворча діяльність; законодавча техніка; закон; проект закону.

Експертиза нормативно-правових актів, передусім проєктів законів України, є однією з найважливіших складових ефективної правотворчої діяльності, запорукою її результативності.

Професійно проведена експертиза на етапі підготовки й обговорення нормативно-правового акта не лише дає змогу забезпечити належний рівень його підготовки, а й сприяє створенню взаємопов'язаної та взаємоузгодженої системи правових актів, виявити ще на етапі проходження законопроекту через Верховну Раду України його недоліки, що можуть мінімізувати позитивний ефект від ухвалення нормативно-правового акта або істотно зменшити його регуляторний вплив.

Наприкінці 2021 р. Верховна Рада України взяла за основу проєкт Закону України “Про правотворчу діяльність” (далі – Законопроект)¹.

Саме розроблення та ухвалення у першому читанні Законопроекту знову актуалізували дискусії навколо поняття, завдань і взагалі ролі науково-правової експертизи, зокрема її впливу на розвиток і якість законодавства.

Проведення науково-правових експертиз у сучасному правотворчому процесі є однією з найбільш актуальних проблем, що активно обговорюються у правовій науці та законотворчій діяльності. Саме науково обґрунтований підхід до експертної діяльності у правотворчості забезпечує якість масиву нормативно-правових актів, що ухвалюються Верховною Радою України та іншими державними органами у межах своїх повноважень.

Питання правотворчості, створення правової норми як такої, ролі та значення експертної діяльності активно обговорюють у юридичній літературі відомі науковці у галузі теорії права, зокрема: О. Петришин, О. Скрипнюк, Н. Оніщенко, В. Косович, Ю. Тихоміров, Р. Сарпеков.

Метою дослідження є аналіз проблемних питань проведення науково-правової експертизи у процесі здійснення правотворчої діяльності – як на рівні підготовки проєктів законів, так і на рівні підзаконних нормативних актів.

Експертиза (фр. *expertise*, лат. *expertus* – досвідчений, випробуваний) у літературі визначається як вивчення, перевірка, аналітичне дослідження, кількісна чи якісна оцінка висококваліфікованим фахівцем, установою, організацією певного питання, явища, процесу, предмета тощо, які

www.pravola.com.ua

¹ Про правотворчу діяльність: Пояснювальна записка до проєкту Закону України від 7 вересня 2021 р. № 1708-IX <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355> (дата звернення: 30.12.2021).

вимагають спеціальних знань у відповідній сфері суспільної діяльності. Здійснення експертної діяльності ґрунтується на законодавчо закріплених принципах, основними з яких є компетентність, незалежність й об'єктивність осіб, що проводять експертизу; відповідність їхніх дій чинному законодавству; комплексний підхід до вивчення об'єкта експертизи на основі новітніх знань; перевірка дотримання норм і правил технічної та екологічної безпеки, вимог стандартів і нормативів, міжнародних угод; врахування громадської думки щодо об'єкта експертизи; відповідальність за достовірність і обґрунтованість експертних висновків².

Науково-правова експертиза – один із напрямів наукової та науково-технічної діяльності.

Так, відповідно до ст. 62 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”³ наукова і науково-технічна експертиза є невід’ємним елементом державного регулювання та управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності та проводиться відповідно до Закону України “Про наукову і науково-технічну експертизу” (далі – Закон про експертизу)⁴.

Відповідно до ст. 1 Закону про експертизу:

<...> наукова і науково-технічна експертиза – це діяльність, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня об'єктів експертизи і підготовка обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо таких об'єктів⁵.

Як правило, науково-правову експертизу проводять щодо:

- колізійних питань застосування національного законодавства та міжнародного права;
- аналогії застосування законодавства та аналогії застосування права;
- окремих питань правозастосовної практики;
- тлумачення законодавства;
- проектів міжнародних договорів;
- проектів нормативно-правових актів тощо.

Інакше кажучи, науково-правова експертиза може стосуватися не тільки стадії реалізації права, а й стадії правотворчості.

У новій історії правову експертизу законопроектів як інструмент правотворчої діяльності почав використовувати М. Сперанський, під

² *Юридична енциклопедія, т 2: Д–Й* (Шемшученко Ю ред, Українська енциклопедія ім М П Бажана 1998) 744.

³ Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>> (дата звернення: 30.12.2021).

⁴ Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>> (дата звернення: 30.12.2021).

⁵ Там само.

керівництвом якого підготовлені Повне зібрання законів Російської імперії у 45 томах та Зведення законів Російської імперії у 15 томах.

Особливого значення експертиза набуває сьогодні, коли ухвалення ефективних, юридично коректних актів, точність і влучність правових формулювань і дефініцій дуже часто стають визначальним чинником формування правильних векторів розвитку нашої держави. Світовий досвід засвідчує, що залучення експертів при підготовці нормативно-правових актів дає змогу істотно підвищити якість законотворчого матеріалу.

Українському нормотворчому процесові відомі такі різновиди експертизи проєктів нормативних актів: проєктів законів України – Головним науково-експертним управлінням Апарату Верховної Ради України; постанов Кабінету Міністрів України та міністерств і відомств – Міністерством юстиції України та Урядовим офісом з питань європейської та євроатлантичної інтеграції (стосовно відповідності акта Кабінету Міністрів України зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, зокрема й міжнародно-правовим і праву Європейського Союзу (далі – ЄС) (*aquis communautaire*)); проєктів указів Президента України – департаментом з питань правової політики.

Щодо експертизи законопроєктів варто зауважити про таке.

Регламент Верховної Ради України⁶ згадує проведення експертизи законопроєктів у декількох статтях.

Так, зокрема, ст. 93 Регламенту передбачає, що

кожен законопроєкт направляється в комітет, який відповідно до предметів відання комітетів визначається головним з підготовки і попереднього розгляду законопроєкту, проєкту іншого акта, а також у комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, для проведення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини, комітет, до предмета відання якого належать питання боротьби з корупцією, для підготовки експертного висновку щодо його відповідності вимогам антикорупційного законодавства та в комітет, до предмета відання якого належить оцінка відповідності законопроєктів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції для підготовки експертного висновку. Кожен законопроєкт не пізніше як у триденний строк направляється комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, до Кабінету Міністрів України для здійснення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини (курсив наш. – О. К.)⁷.

⁶ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>> (дата звернення: 30.12.2021).

⁷ Там само.

Відповідно до ст. 103 Регламенту Верховної Ради України:

За дорученням Голови Верховної Ради України або відповідно до розподілу обов'язків – Першого заступника Голови Верховної Ради України, заступника Голови Верховної Ради України або за рішенням головного комітету *законопроект направляється на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення інформаційного чи наукового дослідження; при цьому предмет і мета експертизи, пошуку, дослідження повинні бути чітко визначені* (курсив наш. – О. К.).

Зареєстрований та включений до порядку денного сесії законопроект при підготовці до першого читання в обов'язковому порядку направляється для проведення наукової експертизи, а при підготовці до всіх наступних читань – для проведення юридичної експертизи та редакційного опрацювання у відповідні структурні підрозділи Апарату Верховної Ради. Остаточна юридична експертиза і редакційне опрацювання здійснюються після прийняття акта Верховної Ради в цілому.

Зареєстровані законопроекти, які мають системний характер для окремих галузей законодавства і необхідність наукового опрацювання яких при підготовці до першого читання встановив профільний комітет, направляються для одержання експертних висновків до Національної академії наук України. Окремі законопроекти також можуть направлятися для одержання експертних висновків до Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств, інших державних органів, установ і організацій або окремих фахівців⁸.

Отже, як вбачається із положень Регламенту Верховної Ради України, у частині експертизи законопроектів законодавець передбачив *наукову, юридичну й інші експертизи, проведення інформаційного чи наукового дослідження*.

На нашу думку, зазначене у Регламенті формулювання не є оптимальним, оскільки у змістовному аспекті не містить конкретизації різновидів досліджень, які мають проводитися на етапі підготовки та проходження законопроекту у Верховній Раді України. Крім того, зміщуються терміни “експертиза” та “дослідження”.

Які ж види експертиз законопроектів існують в Україні станом на сьогодні?

У науковій літературі питанню диференціації експертиз законопроектів приділяється доволі багато уваги. Так, Н. Погребняк, дослідивши це питання, виділяє державну, громадську та інші (міжнародну) експертизи (залежно від суб'єктів проведення чи ініціювання), попередню, первинну, повторну, додаткову та контрольну експертизи (залежно від мети), екологічну, економічну, правову, технічну, філологічну, фінансову,

⁸ Про Регламент Верховної Ради України (н 6).

спеціальну (наукову), соціально-психологічну, лінгвістичну, кримінологічну (залежно від галузі (підгалузі) знань). Крім того, без виокремлення певного критерію диференціації науковець наголошує на існуванні й інших різновидів експертиз, таких як гендерна, соціологічна, герменевтична, етнокультурна, громадська, а також моніторингова експертиза⁹.

З усього цього розмаїття експертиз, які проводяться щодо текстів проєктів законодавчих актів, логічно впливає декілька питань, що мають практичне застосування.

По-перше, як співвідносяться поняття “експертиза”, “наукова експертиза” та “юридична експертиза”?

Цілком зрозуміло, що поняття експертизи, зокрема й експертизи проєктів законів, слугує родовим щодо будь-якого різновиду експертиз, які проводяться із текстами законопроєктів.

Вбачається, що термін “наукова експертиза” включає у себе низку видів експертиз, які можуть здійснюватися на етапі розгляду законопроєктів залежно від галузі знань: юридична, економічна, фінансова, технічна, екологічна, соціологічна тощо. Подібну позицію в науці підтримують Г. Рибікова¹⁰ та Є. Назимко¹¹.

Зі свого боку поняття “юридична експертиза”, синонімом якого можна з певними застереженнями вважати і термін “правова експертиза”, органічно включає до себе різновиди експертиз за окремими галузями юридичної науки, зокрема: цивільно-правова, конституційно-правова, кримінально-правова тощо. Водночас на практиці, а також вочевидь з огляду на положення Регламенту Верховної Ради України, щодо законопроєктів, які подані чи розглядаються у парламенті, як правило, призначається юридична або науково-правова експертиза – без конкретизації напряму юридичної науки, за яким має виконуватися експертиза, що є, на нашу думку, цілком виправданим рішенням.

Ще одним питанням, яке тісно пов'язане з експертизою законопроєктів, є питання про суб'єкт, якому доручається проведення експертизи. Коло таких суб'єктів можна умовно поділити на дві великі групи – суб'єкти проведення внутрішньої експертизи та суб'єкти зовнішньої експертизи.

У частині роботи з проєктами законодавчих актів до першої групи слід віднести передусім Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, основними завданнями якого є проведення наукової експертизи законопроєктів, оцінка їх концептуального рівня і соціально-економічних і політичних наслідків їх ухвалення, відповід-

⁹ Н. Погребняк, ‘Експертиза у сфері правотворчості: на прикладі діяльності Апарату Верховної Ради України (теоретичний аспект)’ (2016) 31 Державне будівництво і місцеве самоврядування 41–2.

¹⁰ Г. Рибікова, ‘Правова експертиза нормативно-правових актів як правова категорія та наукова доктрина’ (2013) 4 Юридичний вісник 28–32.

¹¹ Є. Назимко, ‘Правова експертиза як засіб подолання помилок у встановленні міри покарання в кримінально-правових санкціях’ (2012) 2 Юридична Україна 109–13.

ності Конституції України¹², підготовка науково обґрунтованих експертних висновків щодо законопроектів для прийняття рішень Верховною Радою України. Також варто відзначити експертну роботу з текстами законопроектів, що здійснюється фахівцями органів виконавчої влади – Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України, Міністерства освіти і науки України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України та ін.

Незалежність експерта нарівні з його професійністю є однією з необхідних вимог, на яких ґрунтується, існує і буде розвиватися інститут експертизи. Але чи можна вважати висновки згаданих державних інституцій незалежними? Як справедливо зазначає Н. Погребняк, питання об'єктивності окремих управлінь Апарату щодо підготовки висновку правової експертизи об'єктивно існує. Адже незалежність експерта виключає можливість його зв'язку з суб'єктом ухвалення нормативно-правового акта. Апарат є структурним підрозділом Верховної Ради, сформованим відповідно до її волевиявлення (його керівник обирається законодавчим органом; штат і структура також затверджуються парламентом). Отже, це може викликати певну зацікавленість у прийнятті рішень політичного характеру. Усі ці аргументи цілком справедливі і для юридичних служб інших органів державної влади.

Необхідність забезпечення незалежності експертів під час проведення експертизи нормативно-правових актів не є винятковою проблемою нашої держави. Ба більше, аналіз іноземного досвіду дає можливість вже сьогодні, на етапі формування загальних підходів до проведення експертиз проектів законодавчих актів, прийняти правильні рішення і закріпити їх у Проекті закону про правотворчість. Наприклад, у США, у Позапартійній дослідницькій службі Конгресу працюють експерти, які спеціалізуються на різних сферах законодавчої діяльності, включаючи внутрішні, економічні, міжнародні, юридичні та наукові питання. До складу Комісії з питань права Великої Британії – консультативного позавідомчого органу, який діє під егідою Міністерства юстиції, зібрані досвідчені судді, берристери (адвокати), юристи, професори права. У Франції до складу Державної Ради, без участі якої не може бути ухвалено жодного законопроекту, входить близько 300 відомих юристів¹³.

На нашу думку, певною мірою функції такого дорадчого органу могла б виконувати Науково-консультативна рада при Голові Верховної Ради України, яка створена Розпорядженням Голови Верховної Ради України "Про Науково-консультативну раду при Голові Верховної Ради Украї-

¹² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 30.12.2021).

¹³ Р Сарпеков, 'О роли института научной экспертизы в повышении эффективности нормотворческой деятельности и перспективах его развития' [2018] 4 (53) Вестник Института законодательства РК 23–4.

ни”¹⁴. Відповідно до п. 6 основними завданнями Науково-консультативної ради є:

- 1) підготовка пропозицій щодо розвитку пріоритетних напрямів діяльності Верховної Ради України;
- 2) вивчення проблемних питань щодо застосування норм права, які виникають під час реалізації ухвалених Верховною Радою України нормативно-правових актів;
- 3) науковий супровід законопроектної роботи.

У частині супроводу законопроектної роботи вважаємо, що покладення на членів Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України обов’язку проведення юридичної експертизи законопроектів (принаймні “монополізація” такого обов’язку) не буде виправданим. Набагато більш ефективним є використання її як майданчика для обговорення важливих законодавчих ініціатив, а також науково-правових висновків щодо таких законопроектів, підготовлених спеціалізованими державними та незалежними установами.

Щодо підготовки незалежних зовнішніх експертиз, виходячи з ч. 3 ст. 103 Регламенту Верховної Ради України, суб’єктами їх проведення можуть бути Національна академія наук України, а також інші установи (зокрема, галузеві академії наук) або ж окремі фахівці.

Законодавство України не містить відповідних приписів щодо порядку та процедури проведення “зовнішніх” експертиз проєктів законодавчих актів. Утім, цьому питанню приділено достатньо багато уваги науковцями. Так, Н. Філик і Г. Рибікова вважають, що сам процес проведення експертизи нормативно-правових актів можна поділити на такі стадії: концептуальна оцінка, системно-юридична оцінка, порівняльно-правова оцінка, техніко-юридична оцінка, складання висновку експертизи. Окрім того, автори вважають необхідним додати до цих стадій також і перевірку об’єкта експертизи із застосуванням герменевтичного методу на відповідність “волі законодавця”, або, за термінологією О. Черданцева, “справжньому змісту норми права”, що вимагає, у разі потреби, консультацій експерта з правотворцем з метою з’ясування або уточнення такого змісту¹⁵.

У цьому контексті доцільним є аналіз положення Законопроекту, адже саме цей нормативний акт *de lege ferenda* встановлює основні підходи до проведення експертизи у процесі законотворення.

Як зазначається у Пояснювальній записці до Законопроекту,

¹⁴ Про Науково-консультативну раду при Голові Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 30 грудня 2021 р. № 502 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/21-%D1%80%D0%B3#Text>> (дата звернення: 30.12.2021).

¹⁵ Н. Філик, Г. Рибікова, ‘Процедура проведення правової експертизи нормативно-правових актів в Україні’ [2017] 2 (43) Юридичний вісник 60–1.

правотворча діяльність, як одна з основних функцій органів публічної влади, з часу набуття незалежності Україною гостро потребувала комплексної нормативної регламентації на рівні закону. Неодноразові невдалі спроби прийняття закону про нормативно-правові акти, спроби врегулювати питання планування правотворчої діяльності, забезпечити належні механізми контролю за вказаною діяльністю, наражалися на нездатність законодавця сформулювати політично узгоджену позицію, що призвела до фундаментальних прогалин у сфері законодавчого регулювання правотворчості¹⁶.

Питанням проведення експертизи законопроектів присвячена ст. 38 Законопроекту, ч. 1 якої закріплює правило про обов'язковість правової (юридичної) експертизи проектів нормативно-правових актів, яка здійснюється суб'єктами забезпечення правотворчої діяльності в порядку, визначеному законодавством.

На рівні Законопроекту також закріплюються різновиди експертизи проектів нормативно-правових актів. Це, зокрема, такі експертизи: 1) на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС (*acquis* ЄС); 2) на відповідність положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод¹⁷ і Протоколів до неї та практиці Європейського суду з прав людини; 3) антикорупційна; 4) фінансово-економічна; 5) екологічна; 6) цифрова; 7) антидискримінаційна; 8) гендерно-правова; 9) щодо впливу на показники бюджету та відповідність законам, що регулюють бюджетні відносини; 10) щодо впливу на показники економічного і соціального розвитку та відповідності зобов'язанням України за Угодою про заснування Світової організації торгівлі; 11) щодо відповідності засадам державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності.

Варто зауважити, що перелік таких експертиз не є вичерпним.

Новелою Законопроекту є положення ч. 4 ст. 38, яка вводить поняття “незалежна експертиза” щодо проектів нормативно-правових актів.

Така експертиза може проводитися експертними організаціями з числа наукових, освітніх, міжнародних та інших організацій відповідного профілю, експертами з числа вчених і фахівців. При цьому головною експертною установою з проведення незалежної правової (юридичної) експертизи проектів законів визначається Національна академія правових наук України, що, на нашу думку, є повною мірою виправданим. Адже саме Національна академія правових наук України, наукові установи, що перебувають у віданні цієї галузевої академії, станом на сьогодні

¹⁶ Про правотворчу діяльність, Пояснювальна записка до проекту Закону України (н 1).

¹⁷ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text>

мають необхідний науковий потенціал і потужності для виконання відповідних експертних функцій щодо проєктів законодавчих актів.

Утім, вбачається, що у Законопроєкті доцільно передбачити критерії або певні “фільтри”, які дають змогу ефективно використовувати інститут незалежних експертиз у правотворчій діяльності. Адже не кожен проєкт закону в обов’язковому порядку має проходити незалежну експертизу.

Також вважаємо, що було б доцільно закріпити на рівні закону або підзаконного акта певні вимоги, а точніше рекомендації щодо процедури проведення незалежних експертиз та підготовки відповідних висновків за їх результатом.

Зокрема, експертний висновок за результатами незалежної експертизи повинен в обов’язковому порядку містити у своїй структурі такі елементи:

- концептуальну оцінку проєкта законодавчого акта, зокрема визначення типових характеристик акта;
- визначення ступеня врахування практики нормативного регулювання цієї або аналогічної сфери суспільних відносин;
- системно-юридичну оцінку, зокрема встановлення всіх змістовних зв’язків положень проєкту з нормами, що містяться в інших нормативно-правових актах;
- юридико-технічну оцінку, зокрема визначення ступеня відповідності проєкту нормативно-правового акта в цілому та окремих його елементів (правових інститутів, груп норм, окремих норм, термінів) вимогам юридичної техніки;
- узагальнення окремих оцінок і формулювання загального висновку щодо подальшого проходження проєкту нормативно-правового акта (експертний висновок).

Висновки. Вважаємо, що запропоноване закріплення узагальнених підходів до здійснення незалежних правових експертиз у правотворчості дасть змогу значною мірою підвищити якість та ефективність законотворчої діяльності Верховної Ради України, що, зі свого боку, неминуче призведе до підвищення ролі юридичної професії у сучасній українській державі.

REFERENCES

Bibliography

Encyclopedias

1. *Yurydychna entsyklopediia, t 2: D–Y* (Shemshuchenko Iu red, Ukrainska entsyklopediia im M P Bazhana 1998) (in Ukrainian).

Journal article

2. Filyk N, Rybikova H, 'Protседura provedennia pravovoi ekspertyzy normatyvno-pravovykh aktiv v Ukraini' [2017] 2 (43) Yurydychnyi visnyk 60–1 (in Ukrainian).
3. Nazymko Ye, 'Pravova ekspertyza yak zasib podolannia pomylok u vstanovlenni miry pokarannia v kryminalno-pravovykh sanktsiakh' (2012) 2 Yurydychna Ukraina 109–13 (in Ukrainian).
4. Pohrebniak N, 'Ekspertyza u sferi pravotvorchosti: na prykladi diialnosti Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy (teoretychnyi aspekt)' (2016) 31 Derzhavne budivnytstvo i mistseve samovriaduvannia 41m2 (in Ukrainian).
5. Rybikova H, 'Pravova ekspertyza normatyvno-pravovykh aktiv yak pravova katehoriia ta naukova doktryna' (2013) 4 Yurydychnyi visnyk 28–32 (in Ukrainian).
6. Sarpekov R, 'O roly ynstytuta nauchnoi ekspertyzy v povyshenny efektyvnosti normotvorcheskoi deiatelnosti y perspektyvakh eho razvytyia' [2018] 4 (53) Vestnyk Ynstytuta zakonodatelstva RK 23–4 (in Russian).

Oleksii Kot

SCIENTIFIC & LEGAL EXPERTISE: TASKS, DEVELOPMENT VECTORS,
LEGISLATION QUALITY IMPACT

ABSTRACT. Scientific and legal examinations in the modern lawmaking process is one of the acute issues that are actively discussed in legal science and lawmaking spheres. It is a scientifically sound approach to expert's activity in lawmaking that ensures the quality of an array of normative legal acts adopted by the Parliament of Ukraine and other state bodies within their powers.

Properly governed and professionally performed expertise at the stage of preparation and discussion of the legal act not only allows to ensure the proper level of its preparation, but also contributes to the creation of an interconnected and mutually agreed system of legal acts, which can minimize the positive effect of the adoption of a legal act or significantly reduce its regulatory impact.

Expertise is especially important today, when the adoption of effective, legally correct acts, the accuracy and precision of legal formulations and definitions often become a determining factor in the correct formation of the state development vectors. International practice suggests that the involvement of experts in the preparation of regulations can meaningfully improve the quality of legislative material.

Development and adoption by the Parliament of Ukraine at the end of 2021 in the first reading of the draft Law of Ukraine "On Lawmaking" updated discussions on the concept, objectives and role of scientific and legal expertise, including its impact on development and the quality of legislation.

Consolidation of generalized approaches to independent legal expertise in lawmaking will significantly improve lawmaking quality and efficiency of the Parliament of Ukraine, which in turn will inevitably increase the role of the legal profession in the modern Ukrainian state.

KEYWORDS: expertise; scientific and legal expertise; lawmaking activity; legislative technique; law; bill.